

Kisné Balázs Enikő

Egyházzenei képzés a Zeneakadémián — 1875–1951

A XIX. század második felében Magyarországon egyre erősebb lett az a meggyőződés, hogy létesíteni kell egy olyan, magas színvonalon működő állami zeneintézetet, amelyben a tehetséges növendékek kiváló

Balázs Enikő zeneiskolai tanár (Budapest); a jelen cikk az ELTE Tanárképző Főiskolai Kara ének-zene, karvezetés tanszékén 1995-ben benyújtott diplomamunkájának részben átdolgozott II. része.

tanárok vezetésével eljuthatnak a művészi szintű hangszerjátékig. Egyesek már a 60-as években támogatták ezt az indítványt, az első sikeres mozgalom azonban csak 1869-ben indult meg ez ügyben. 1870-ben a hazai ének- és zene-művészek a fővárosban értekezletet tartottak, amelyen elhatározták, hogy egy országos ének- és zeneakadémiának államköltségen való alapítását kérvényező iratot terjesztenek a Belügyminisztérium elé. Ennek hatására később az Országos Magyar Daláregyesület az Országos Zene-és Énekekadémia föllállítása érdekében a magyar országgyűléshez kérvényt nyújtott be. 1871. december 8-án az országgyűlés elejtette ezt az ügyet és törölte a belügyminiszter költségvetéséből. 1873. februárjában újratárgyalták, és Deák Ferenc felszólalására elfogadták a Zeneakadémia létesítésére szóló javaslatot.¹

1875-ben kezdte meg működését az új intézet. Elnöke Liszt Ferenc, igazgatója Erkel Ferenc lett. Az 5 fős tanári gárdával induló intézmény (Liszt Ferenc, Erkel Ferenc, id. Ábrányi Kornél, Nikolits Sándor, Volkmann Róbert) oktatási tervezetében egyelőre a következő tantárgyak kaptak helyet: elméleti és gyakorlati összhangzattan, „ellenpontozat”, elméleti és gyakorlati zeneszerzés, hangszerelés, *egyházi zene*, a magyar zene sajátosságai, zenetörténet és esztétika, valamint zongorajáték.² Liszt tehát fontosnak tartotta az egyházi zene oktatását. E tárgy azonban az idő múlásával elsorvadt, pedig új tanszakok (hegedű, gordonka, ének, gordon), előkészítő osztályok, zenetanárképző tanfolyamok indultak. Hamarosan bevezették a kamarazene és vonósnegyes tárgyakat a vonósoknak.

Az egyházi zene intenzív művelése céljából, új tantárgyként a „katholikus liturgika” és gregorián ének tanítását azonban csak 16 év elteltével, az 1891/92-es tanévben kezdték meg. A tárgyak oktatásával *Wolafka Nándor* miniszteri osztálytanácsost bízta meg; az ő munkáját 1892/93-ban *Robitsek Ferenc* plébános (katholikus liturgika) és *Szautner Zsigmond*, a belvárosi plébánia karnagya (gregorián) folytatta, szívességből.³

¹ A Zeneakadémia alapításának történetéhez ld. Moravcsik Géza: *Az Országos Magyar Királyi Zeneakadémia története 1875–1907*. Budapest 1907. 1–16.

² Uo. 15.

³ Uo. 34.

A következő években egyre több új tanszak létesült (opera, kürt, oboa, hárfa, fuvola, klarinét, trombita, harsona, cimbalom). Megalakult az intézet zenekara.

Az 1903/04-es tanévben osztották ki először a Haynald Lajos bíboros, kalocsai érsek által, az Országos Magyar Királyi Zeneakadémia alapításának emlékére adományozott „Haynald Lajos egyházzeneészeti ösztöndíj”-at, melynek célja, hogy a zeneszerzési növendékeket a katolikus egyházi zene művelésére buzdítsa. (A díjazottak: 1903/04: Kodály Zoltán és Szendrei Aladár, 1904/05 és 1905/06: Weiner Leó, 1906/07 és 1907/08: Wajdits Károly, 1908/09: Gessler Ödön, 1909/10: Molnár Antal.)⁴

Ugyanezekben az években kiszélesedik a zeneelméleti oktatás és újabb tanszakok létesülnek. Az 1907/08-as tanévben az intézmény új épületben kezdheti meg munkáját. Tanítási rendszere immár öt tanfolyamból áll: az előkészítő, az akadémiai, az operai, a zenetanárképző és a gyakorlóiskolai tanfolyamból. Az előkészítő tanfolyam 14 tanszakot ölel fel, hat kötelező melléktantárggyal (zongora, zenediktálás, zeneelmélet, olasz nyelv, zenekari gyakorlat, fúvós együttes). Az akadémiai tanfolyamnak a fentiekén kívül zeneszerzés- és orgonatanzsaka is van. A fő tárgyakon kívül a felsorolásban 20 melléktárgy szerepel, ezek közül egyetlen „egyházi”: a *liturgia*.

A tananyagot a következőképpen fogalmazták meg:⁵

„I. Elméleti rész

a) Általános rendeletek a liturgikára vonatkozólag. A liturgiai ének szöveg. Megengedett énekszövegek. A szent szövegek mikénti alkalmazása. Egyházi zenestílus. A Gregorianus ének. Egyéb zene műfajok. Az orgona használata. Egyéb hangszerek alkalmazása. Az egyházi karszemélyzet.

b) Különös rendeletek az egyházi funkcióknál. A mise. A gyászmise. A vespere, litánia, nagyhét, stb.

II. Gyakorlati rész

A gregorianus ének előadásmódja. Orgona kíséret.”

E tantárgy hallgatása a zeneszerzés- és az orgonaszak IV. osztályos hallgatóinak volt kötelező, heti egy órában.

Mint látjuk, a zene minden ága képviselve van a Zeneakadémián belül, de az egyházi zene művészi illetve tudományos oktatása önálló szak keretében még ekkor sem valósult meg. Az intézmény fennállásának első 30 éve során összesen három növendék vált tanulmányai végeztével egyházi karnaggyá:⁶

— Járosy Dezső (1903-ban végzett), aki a temesvári székesegyház karnagyaként működött egy ideig;

— Noseda Károly Gyula (1883), a szerviták budapesti templomának karnagya, aki később a Magyar Királyi Opera karigazgatója lett;

— Pogátsnigg Guido (1886), aki Kalocsán a székesegyházban lett karnagy.

⁴ Uo. 50.; Az Országos Magyar Királyi Zeneakadémia évkönyvei 1903–1911.

⁵ Az Országos Magyar Királyi Zeneakadémia évkönyvei 1907–1908.

⁶ Moravcsik, i.m. 67.

1910-től *Járosy Dezső* vette át a „liturgika” tantárgy oktatását, őt 1919-től *Geyer József* követte a katedrán, majd 1924-től *Harmat Artúr* lett az immár „gregorián ének–liturgika” elnevezésű stúdium tanára. Az óraszám, a tananyag lényegesebb változáson nem ment keresztül.⁷

Az 1910-es évektől kezdődően egyre inkább nőtt az igény arra, hogy templomaink kántorai magasabb szintű zenei képzésben részesüljenek. Ugyanezen évtizedben megalakult a *Katholikus Kántorszövetség*, amely hamarosan megindította havi folyóiratát, a *Katholikus Kántort*, s ebben egyre jobban sürgette egy egyházi zeneiskola, vagyis kántorok és orgonisták képzésére hivatott, alapos zenei képzést nyújtó, államilag is támogatott iskola létesítését. Fontosnak tartották ezt azért is, mivel Magyarország egyházi karnagyai illetve orgonistái a hazánkban hiányzó egyházzenei képzést külföldi tanulmányokkal pótolták, holott megfelelő intézmény létesítésével itthon is részesülhettek volna egyházzenei oktatásban. Még századunk 20-as éveiben is csak azok számára nyílt lehetőség, akik tökéletesen beszélték a német nyelvet, hiszen így a legközelebbi zenei főiskola egyházzenei tanszakára, Regensburgba nyerhettek felvételt.

Az egyházzenei tanszak megalapítása (1926)

Az egyházzene oktatásának hiányát mindenki érezte, s ennek pótlására újabb és újabb javaslatok születtek. Az egyházzene-iskola felállítása (külföldi mintára) továbbra is csak terv maradt, mivel ennek érdekében sem az állam, sem az egyház anyagi áldozatokra nem volt hajlandó. Végre 1921-ben elkészült egy javaslat, melyben az egyházzene-képzés problémájának megoldását a Zeneakadémián látják megvalósíthatónak. Ennek a tervnek sok ellenzője akadt benn, az ekkor már Zeneművészeti Főiskola nevét viselő intézményben. Győzött a jobb belátás, és 1926. októberében gróf Klebelsberg Kunó vallás- és közoktatásügyi miniszter a Zeneművészeti Főiskolához levelet intézett, melynek értelmében a még folyó tanévben életbe léptette az *egyházzene-képző tanfolyamot*.⁸ A hírről örömmel tudósított a *Katholikus Kántor* című lap is:

„Hosszú évek álma végre valóra válik, a musica sacra végre otthont talál a Zeneművészeti Főiskolán is. Pozitív adataink még nincsenek, de igen autentikus forrásból nyert értesüléseinket a következőkben foglalhatjuk össze:

F. hó folyamán nyílik meg az egyházzenei tanszak, mely egyenlőre (*így! A Szerk.*) két évre van tervezve. Növendékei azok lehetnek, akik a zeneszerzés vagy orgonatanaszak második akadémiai osztályát sikerrel elvégezték. Az idén ettől eltekintenek azoknál, akik már jelenleg egyházzenei pályán működnek. De míg az előbbieket az egyházzenei tanszak elvégzése után oklevelet kapnak, addig az utóbbiak csak bizonyítványt szerezhetnek. A tanszak felöleli az egy-

⁷ Az Országos Magyar Királyi Zeneakadémia évkönyvei 1910–1921.; a Zeneművészeti Főiskolai évkönyvei 1922–1924.

⁸ A Zeneművészeti Főiskolai évkönyve 1926/27.

házi zeneművészet és zenetudomány minden ágát, tehát tárgyai lesznek: egyházi zeneszerzés, orgona, esztétika, az egyházi ének története, a gregorián chorális, orgonalogia (*Így! A Szerk.*), szertartás, énekmethodika stb. stb. Előadók lesznek a Zeneművészeti Főiskola tanárai, köztük Harmat Artur és Demény Dezső pápai kamarás, a Szent István bazilika karnagya.”⁹

A Zeneakadémián létesített tanszak megnyitását a legnagyobb örömmel fogadták hazánk s különösen a főváros kántorai. A Katolikus Kántorszövetség azonnal erkölcsi támogatást nyújtott, és erőteljes propagandát fejtett ki, hogy a felvételre minél többen jelentkezzenek. Felhívásuknak meg is lett az eredménye: az 1926. november 11-én megtartott felvételi vizsgára 20 fő jelentkezett Budapestről és környékéről. A tanítás azonnal kezdetét vette, 16 fős első évfolyammal.¹⁰ A Zeneakadémia az egyházi főhatóságokkal megegyezett abban, hogy a jövőben orgonista-, karnagyi állásokba elsősorban a tanszakot végzett egyének juthassanak, a fővárosi állások betöltéséhez pedig egyenesen elengedhetetlen legyen az egyházzenei szak elvégzése. A tanfolyam kétfakultásos és kétéves lett, azzal, hogy befejezésével sikeres képesítővizsga esetén a hallgatók oklevelet kapnak, amely zenetanári oklevéllel egyenrangú.

Az 1926/27-es tanévben tehát a felvételizők illetve a felvettek között a Zeneművészeti Főiskola hallgatóin kívül meglehetősen fiatal karnagyok, kántorok is voltak, akik újra helyet foglaltak az „iskolapadban”, hogy az egyházi zenében végre a legmagasabb szinten is kiképeztesse őket.

Az eredeti elképzelés alapján az egyházzenei szak tárgyai az első évben: magyar egyházi népének, gregorián, szertartás, orgonajáték, orgonaismeret, latin nyelv, énekpedagógia, hangképzés, zeneszerzés, zongora, hangszerelést, partitúraolvasás, zenetörténet. A második év tárgyai: gregorián, protestáns korál, zeneirodalom-ismertetés, orgonajáték, kántálás, zeneszerzés, hangszerelést, partitúraolvasás, zeneesztétika.¹¹

Az oktatók a Főiskola tanárai lettek: *Demény Dezső, Geyer József, Harmat Artúr* (a tanszak vezetője), *dr. Molnár Géza, Szabados Béla, Zalánfy Aladár*.

Az első osztály tanulmányainak vége felé végre megszületett az egyházzenei tanszak szabályzata, mely a Magyar Királyi Vallás- és Közoktatásügyi miniszter 1928. január 30-án 37.552/1927.III.sz.a. kelt rendeletével érvénybe lépett.¹²

⁹ 1926. november. „Egyházzenei fakultás a Zeneművészeti Főiskolán” címmel a „Hírek” rovatban.

¹⁰ *Bartl Ödön*, zeneszerzés-tanszakos hallgató, *Dalibor Ferenc* fővárosi énektanár, *Dubrovay László*, a Szent Rókus-kórháztemplom karnagy-kántora, *Dobó Sándor* fővárosi énektanár, *Faragó Lajos* református főgimnáziumi énektanár, *Halbwidl Frigyes*, terézvárosi templomi orgonista, *Hanisch József*, ferencvárosi templomi karnagy-kántor, *Kabdebó Kálmán* karnagy-kántor, *Kamondy János* erzsébetvárosi karnagy-kántor, *Calligarisz Ferenc* karnagy-kántor (Budafok), *Radich László* karnagy-kántor, *Sugár Jenő* karangy-kántor, *Szalay Lajos* hittudományi hallgató és a zeneszerzés-tanszak növendéke, *Tkalecz Vilmos* kántortanító (Szigetújfalu), *Vass Márton* h. orgonista, *Waller István* zeneszerzés-szakos hallgató. (Ahol nem jelöljük, a hallgató budapesti volt). Forrás: *Katolikus Kántor* 1926. december.

¹¹ A *Zeneművészeti Főiskolai évkönyve* 1926–1928.

¹² A *Zeneművészeti Főiskolai évkönyvei* 1927–1928.

A szabályzat szerint a tanszék kétfakultásos: protestáns és katolikus.

A *protestáns* egyházzenei pályára készülők tanulmányaikat a Zeneművészeti Főiskola orgonatan szakán végzik el, mely mellett még a következő tantárgyak hallgatására vannak kötelezve:

a III. osztályban: liturgia (heti egy óra),

a IV. osztályban: protestáns koráltn (heti egy óra),

az V. osztályban: a protestáns egyházi zeneirodalom ismertetése (heti egy óra).

E tanulmányok elvégzése után a kultuszminiszter által kinevezett bizottság — tagjai: a főiskola igazgatója, a szaktanárok és az illetékes protestáns egyházak megbízottjai — előtt képesítő vizsgán számolnak be elméleti és gyakorlati készségükről. Sikeres vizsga esetén egyházzenei oklevelet kapnak.

Katolikusok számára a képzés kétlépcsős: kétéves egyházzene-szak, majd egyéves egyházikarnagy-képző elvégzéséből áll. A felvétel feltételei az akadémiai egyházzene-szakra: betöltött 18 éves életkor, okmánnyal igazolt általános műveltség (érettségi bizonyítvány, tanítói oklevél vagy ezekkel egyenértékű képesítés), papoknál és szerzeteseknél felettes hatóságuk írásbeli beleegyezése, és sikeres felvételi vizsga. A már egyházzenei pályán működők, valamint orgonából vagy zeneszerzésből tanulmányokat végzettek előnyben részesülnek. Évfolyamonként 12 hallgatónál többet nem vesznek fel. Az egyházzenei tan szak II. akadémiai osztályát végzett növendékek elméleti és gyakorlati kiképzésének betetőzése az egyházikarnagy-képző tanfolyamon történik.

A felvételi vizsga anyaga a következő:

I. Írásbeli:

egy négyszólamú motetta megkomponálása adott szövegre (zárthelyi dolgozat 4 óra alatt, hangszer is segítségül vehető).

II. Gyakorlati:

1. Gregorián énekből: egy szabadon választott nehezebb alleluja előadása jubilussal, továbbá egy középnehéz dallam első látásra való leéneklése.

2. Orgonán:

a) egy tetszés szerinti középnehéz előadási darab,

b) első látásra való játék,

c) orgonakíséret játéka vezénylés mellett.

3. Vezénylés: egy a cappella vagy orgonakíséretes misetétel (vagy ehhez hasonló karmű) dirigálása négy nappal előbb kézhez vett partitúrából.

4. Partitúraolvasás: egy négyszólamú, C-kulcsokban írt polifón kompozíció lapról való lejátszása. Négyszólamú korál lejátszása első látásra.

5. Jó zenei hallás, hangközök biztos intonálása és könnyebb dallamnak első látásra való leéneklése. Szükséges követelmény a célnak megfelelő, képzésre alkalmas énekhang is.

6. Zeneelmélet: hangköztan, skálák és hangnemek ismerete, összhangzat tanból hármes- és négyeshangzatok négyszólamú fűzése és számozott basszus írásbeli kidolgozása.

7. Zongora: dúr- és moll skálák. Bertini–Chován első 10 gyakorlata.

A felvett növendékek a tanszakon töltött 3 év alatt 18 tantárgyat tanultak:

<u>Az I. évfolyam tárgyai</u>	<u>Heti óraszám</u>
szertartástan	1
gregorián	2
összhangzattan	2
orgona	2
kargyakorlat	2
latin nyelv	1
magánének	1
általános zenetörténet	1
organaismerettan	1
transzponálás és partitúraolvasás	1
zongora	1
összesen 11 tárgy	15 óra

<u>A II. évfolyam tárgyai</u>	<u>Heti óraszám</u>
egyházzenei rendeletek	1
gregorián	2
ellenponttan	2
orgona	2
kargyakorlat	2
magyar egyházi népének	1
magánének	1
hangszerelés és partitúraolvasás	2
zongora	1
összesen 9 tárgy	14 óra

<u>A karnagyképző tárgyai</u>	<u>Heti óraszám</u>
gregorián	1
orgona	2
kettős ellenpont, kánon és fúga, az egyházzene formatana és stilisztikája	2
kargyakorlat	2
az egyházi zeneirodalom ismerete	2
az egyházi zene története és esztétikája	1
hangszerelés és partitúraolvasás	2
összesen 7 tárgy	12 óra

A speciális szakismereteket átadó tárgyak mellett tehát általános zenei tárgyak is szerepeltek a tananyagban (összhangzattan, zenetörténet, transzponálás—partitúraolvasás, ellenponttan, stb.). A tantárgyak mellett az egyházzenei szak növendékei bizonyos istentiszteleteken, szertartásokon teljesítettek szolgálatot.

A végzett hallgatóknak az oklevél elnyeréséért a kultuszminiszter által ki-nevezett bizottság előtt képesítő vizsgát kellett tenniük. A bizottságban helyet foglaltak: a főiskola igazgatója vagy helyettese, az egyházzene szak tanárai és Magyarország hercegprímásának megbízottja mint érseki biztos.

A képesítő vizsga írásbeli, elméleti és gyakorlati részből állt.

Az írásbeli feladatai: 1) egy gregorián dallam orgonakíséretének kidolgozása, 2) egy orgona-, ének- vagy zenekari fuga komponálása, c) egy orgona diszpozíció-jának megtervezése adott feltételek mellett. Az elméleti részben számot kellett adniuk a „szertartástan”, „egyházzenei rendeletek”, valamint „az egyházi zene története és esztétikája” tárgykörökben szerzett tudásukról. Az elméleti vizsga része egy 1 héttel a vizsga előtt kézbe kapott nagyobb egyházi zenei mű elemzése.

A gyakorlati rész öt feladatból tevődött össze:

1) gregorián: egy szabadon választott és egy első látásra éneklendő nehezebb dallam előadása;

2) orgona: a) egy szabadon választott nehezebb mű előadása, b) egy középnehéz mű vagy kíséret első látásra való lejátszása, c) gregorián kíséret rögtönzése liturgikus könyvekből, d) feladott népének emlékezetből való játszása négy szó-lamban, e) modulációk egyházi hangnemekben, f) improvizálás adott téma felett;

3) partitúraolvasás: zenekari vagy nagyobb énekkari mű lejátszása;

4) vezénylés: könnyebb kórusmű első látásra, és egy, a vizsga előtt 14 nap-pal kijelölt nehezebb műnek készülés után való dirigálása;

5) ének: a) egy szabadon választott dal előadása, b) egy könnyű dal lapról való előadása a jelölt saját zongora-(orgona-, harmónium)kíséretével, c) egy nehezebb kórusszólam első látásra való leéneklése.

A vizsgát sikerrel letett hallgatók *egyházkarnagyi oklevelet* kaptak, melyben az is meg volt említve, hogy elsősorban karnagyi vagy orgonista-állások be-töltésére alkalmasak. Az egyházkarnagyi oklevél székesegyházak és nagyobb templomok egyházzenei vezető állására illetve a 96.000/921.III.a.sz. kultusz-miniszteri rendeletben felsorolt képesítésekkel egyenrangúan elméleti tár-gyaknak nyilvános zeneiskolákban való tanítására jogosított.¹³

A betiltás

A katolikus fakultás kezdettől egészen 1948/49-ig működött. A protestáns fakul-táson Faragó Lajos diplomája után (1929) először 1941-ben adtak ki oklevelet Sulyok Imre és Vöczkey Endre részére. Ezután az 1945/46-os tanévben a *protes-táns egyházzenei szak* külön tanszékvezetőt kapott Gárdonyi Zoltán személyében.

¹³ A Zeneművészeti Főiskolai évkönyve 1927/28.

A történelem azonban durván beleszólt a tanszak életébe. Az 1944/45-ös tanévtől nem adtak ki egyházkarnagyi diplomát. A következő évek a Zeneakadémia oktatási rendszerének erőteljes átalakulását hozták, így az egyházzenei szak is jelentős változásokon ment keresztül. Az oktatás 4 évvessé vált, s a diploma megszerzéséhez a fent említett vizsga mellett a jelölteknek diploma-hangversenyen is be kellett mutatni tudásukat. A vizsgabizottságban nem foglalt helyet egyházi személy. Az 1948. június 8-án megtartott koncert eredményeit figyelembe véve őt, az 1949. június 8-án megtartott egyházkarnagyi vizsgahangverseny eredményeként pedig hat személy részére még adtak ki római katolikus egyházkarnagyi oklevelet. Az 1948/49-es tanév végén az egyházzenei szak növendékeit átirányították a Zeneakadémia más tanszakaira.¹⁴ Az 1949/50-es évben a tanszak önállósága megszűnt, valamely főtanszakhoz kötve azonban fakultatívan felvehető volt. A tantárgystruktúra is megváltozott:¹⁵

Tantárgy	katolikus				protestáns			
	I.	II.	III.	IV.	I.	II.	III.	IV.
szertartástan	2	1	1	2	-	-	-	-
latin	1	-	-	-	-	-	-	-
gregorián	2	2	2	1	-	-	-	-
orgona	2	2	2	1	-	-	-	-
organismeret	1	-	-	-	-	-	-	-
egyházi ének	1	1	-	-	1	1	1	1
egyházzenei irodalom	-	-	-	1	1	1	1	1
egyházzene-történet	-	-	1	-	1	1	1	1
zenei rögtönzés	-	-	1	1	-	-	-	-
zenei liturgia	-	-	-	-	1	1	1	1
összesen	9	6	7	6	4	4	4	4

Az önálló tanári kart feloszlatták. Új, kötelező tárgyakat vezettek be a Zeneakadémián: az orosz és a marxizmust-leninizmust. Az 1950/51-es tanévtől kezdve pedig az egyházzenei képzés nyomtalanul eltűnik az állami oktatásból. Az ezirányú képzés iránt érdeklődőknek más megoldást kellett keresniük.

¹⁴ Az átirányított hallgatók neve, évfolyama, új szakja: *Bárdos Kornél* (I.) ?, *Békefi Antal* (III.) kimaradt, *Bóbis Benő* (prot. II.) ?, *Budinszky László* (II.) ?, *Cserniczky Dénes* (II.) középiskolai énektanár-karvezető III., *Czárán László* (I.) akadémiai karvezetés I., *Erdődy Gábor* (II.) ?, *Falvy Zoltán* (I.) kimaradt, *Ferencz Attila* (I.) kimaradt, *Forrai György* (I.) akadémiai karvezetés II., *Forrai István* (I.) akadémiai karvezetés II., *Gerenday Endre* (prot. I.) akadémiai karvezetés II., *Gyűlvérszi Barnabás* (prot. I-II.) akadémiai karvezetés IV., *Heltay László* (I.) akadémiai karvezetés II., *Hergenröder Miklós* (I.) ?, *iff. Hidas Frigyes* (III.) akadémiai karvezetés II., *Horányi Éva* (I.) ?, *Horoáth Margit* (II.) hárfa előkészítő II., *Kardos Pál* (prot. I.) középiskolai tanár-karvezető I., *Martin Edit* (II.) ?, *Papp Ákos* (prot. I.) akadémiai orgona II., *Pásztai Miklós* (III.) középiskolai tanár-karvezető IV., *Puster János* (I.) akadémiai karvezetés II., *Rudolf Péter* (I.) akadémiai karvezetés IV., *Somogyi Lajos* (II.) akadémiai karvezetés II., *Szári Mihály* (III.) középiskolai tanár-karvezető IV., *Timkó Mihály* (II.) ?, *Varga Károly* (I.) akadémiai karvezetés I., *Váradi Zoltán* (II.) akadémiai karvezetés III., *Virág Endre* (III.) akadémiai orgona II. Forrás: *A Zeneművészeti Főiskolai évkönyve 1948–1950.*

¹⁵ *A Zeneművészeti Főiskolai évkönyve 1949/50.*

Tanárok és diákok

A Zeneakadémia egyházzene-tanszakán 23 év alatt 18, évente átlagosan 5–6 tanár tanított, csupán 1927/28-ban volt 4 illetve a következő évben 8 és a 40-es években három esztendőben 7 oktató.¹⁶

Egyetlen tanár tartott ki mindvégig: *Harmat Artúr*, aki 1924-től a liturgika és gregorián tanára a Zeneakadémián, 1926-tól 1943-ig pedig az egyházzenei tanszék vezetője volt. A tanszék vezetését 1943-ban *Bárdos Lajos* vette át, és annak megszüntetéséig ő is maradt a tanári kar élén. Az egyházzenei szakon 1928-tól tanított hangszerelést, partitúraolvasást, kargyakorlatot, transzponálást, magyar egyházi népéneket, egyházzenei formatant, összhangzattant. *Gárdonyi Zoltán* az 1944/45-ben lett a tanszak tanára, az 1945/46-os tanévben pedig a protestáns egyházzenei tanszék vezetője.

A tanári kar további tagjai, szolgálatba állásuk sorrendjében: *Geyer József* (1926/27–1928/29), *Dr. Molnár Géza* (1926/27), *Szabados Béla* (1926/27), *Zalánfy Aladár* (1926/27, 1941/42–1942/43, 1944/45–1947/48), *Szokolczay-Riegler Ernő* (1927/28–1940/41, 1942/43, B-lista 1943/44), *Dr. Demény Dezső* (1927/28–1928/29), *Dr. Koudela Géza* (1928/29–1936/37), *Dr. Meszlényi Róbert* (1928/29–1932/33), *Dr. Molnár Imre* (1928/29), *Vaszy Viktor* (1934/35–40/41), *Maleczky Oszkár* (1936/37–1937/38), *Werner Alajos* (1937/38–1947/48), *Csóka Béla* (1938/39–1944/45), *Forrai Miklós* (1944/45–1947/48), *Pécsi Sebestyén* (1944/45–1947/48).

A következőkben a tanszék tanárait az általuk tanított tárgyak szerinti csoportosításban soroljuk fel. A tanszakon a *gregoriánt* és az *ellenpontot* végig Harmat Artúr tanította. A *szertartást* és a *latin* nyelvet Dr. Demény Dezső, Dr. Koudela Géza és Werner Alajos, az *egyházzenei rendeletek* elnevezésű tantárgyat Harmat Artúr, Dr. Koudela Géza, Bárdos Lajos, majd Werner Alajos oktatta. Az *összhangzattan*-órákat és a *magyar egyházi népének*-órákat Harmat Artúr és Bárdos Lajos tartotta. A tanszék *orgonatanárai* Zalánfy Aladár, Szokolczay-Riegler Ernő és Pécsi Sebestyén voltak. Az *orgonaismerettant* Geyer József, Szokolczay-Riegler Ernő, Zalánfy Aladár tartotta. A *kargyakorlat*-órákat Harmat Artúr, majd Bárdos Lajos irányította. A *magánének* tanítását Szabados Béla, Dr. Molnár Imre, Maleczky Oszkár és Csóka Béla vállalta. *Transzponálást* és *partitúraolvasást* Bárdos Lajos, Vaszy Viktor, Forrai Miklós tanított. A *zongora*-melléktárgy óráit a zeneakadémiai tanárok közül — az egyéni oktatás miatt — számosan tartották, pontos adatok azonban nem állnak rendelkezésre. A *hangszerelés* tárgyat Dr. Demény Dezső, Bárdos Lajos, Vaszy Viktor, Forrai Miklós és Harmat Artúr oktatta. Az egyházi karnagyképző tanfolyam *egyházzenei formatan* tárgyát Bárdos Lajos tanította, az *egyházi zeneirodalom ismertetése*, valamint az *egyházi zene története és esztétikája* előadásával Dr. Koudela Gézát, majd Werner Alajost bízták meg.

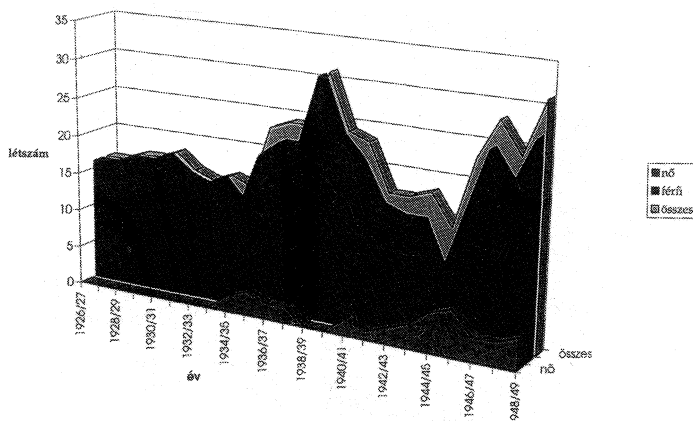
¹⁶ A *Zeneművészeti Főiskolai évkönyvei 1925–1950.*; A *Magyar Muzsika könyve*. Szerk. Molnár Imre. Merkantil Kiadó. Budapest 1936..

A protestáns fakultáson Zalanfy Aladár és Gárdonyi Zoltán tanított. A kezdeti három tantárgy (liturgia, protestáns koráltn, protestáns egyházi zeneirodalom ismertetése) négyre bővült (egyházi ének, egyházzenei irodalom, egyházzene-történet, liturgia).

Mint a puszta felsorolásból is kitűnik: az egyházzenei szak számos kiváló, igen nagy tudású tanárt sorakoztatott fel.

Az egyházzene szakon számos növendék megfordult,¹⁷ sokan életpályául választották a kántori, egyházkarnagyi hivatást, de sokan lettek zeneszerzők, neves zenepedagógusok, néhányan közülük a mai magyar zeneélet jeles személyiségei: 1931-ben végzett *Halmos László*, 1933-ban *Nagy Olivér*, *Pécsi Sebestyén*, 1934-ben *Forrai Miklós*, 1938-ban *Halmos György*, 1940-ben *Kósa Ferenc*, 1941-ben *Sulyok Imre*, 1944-ben *Nádasy Alfonz*, 1948-ban *Tegzes György*, *Pődör Béla* és *Lukin László*, 1949-ben pedig *Udvardy László*. De megfordult a tanszakon *Andor Ilona* —aki egyben az első női hallgató volt—, *Bárdos Kornél*, *Falvy Zoltán*, *Gyűlösvári Barnabás*, *Forrai Magdolna*, *Heltay László*, *Hidas Frigyes*, *Kistétényi Melinda*, *Pászti Miklós*, *Rezessy László* és *Virág Endre* is. Nők csak elenyésző százalékban folytattak tanulmányokat ezen a szakon.

Az egyházzene-szak hallgatói létszáma 1926-tól 1949-ig

A tanszak kiépülésének eredményei 1950-től semmivé váltak a tanszék eltörlésével. Egyházzene-szak az Akadémián kerek 40 évig nem létezett. Aki jártosabbak akartak lenni az egyházi zene tudományában illetve művelésében, más lehetőségeket kellett keresniük. A tanszak csak 1990-ben kelt új életre.

¹⁷ A *Zeneművészeti Főiskolai évkönyvei 1925–1950.*; a Statisztikai Hivatal adatai, szóbeli közlés.